

ÚČAST DĚTÍ NA VEČEŘI PÁNĚ

3. zasedání 31. synodu přijalo usnesení č. 34 ve znění:

1. *Synod ukládá synodní radě, aby zajistila vypracování stanovisek a postupů potřebných pro odpovědné rozhodování staršovstev a sborových shromáždění ve věci účasti pokřtěných dětí při večeři Páně.*
2. *Synod ukládá synodní radě, aby zajistila úpravy církevních řádů tak, aby bylo jasně stanoveno, jaké jsou podmínky účasti nedospělých pokřtěných u večeře Páně.*

Synodní rada podle usnesení synodu uložila POT „vypracovat stanoviska a postupy potřebné pro odpovědné rozhodování staršovstev a sborových shromáždění ve věci účasti pokřtěných dětí při Večeři Páně“ a zároveň navrhnout potřebné úpravy církevních řádů. Následující text nejprve formuluje *stanoviska*: věnuje se zásadním otázkám místa Večeře Páně (VP) v životě církve (oddíl 1) a problému stanovení podmínek pro účast u VP (oddíl 2), poté stručně shrnuje diskusi o účasti dětí při VP (oddíl 3). Praktické *postupy* je možno navrhnout jen obecně – o to se pokouší oddíl 4. V závěru obsahuje návrh na úpravu Řádu sborového života.

Účast dětí na Večeři Páně

1. Večeře Páně v životě církve

Otázka účasti dětí na VP se objevuje v souvislosti rostoucího zájmu o VP jako součást bohoslužby církve a jejího života vůbec, který je možno sledovat v posledních několika desetiletích ve většině evangelických církví v Evropě. Tento zájem je jistě veden mnoha různými činiteli, ale celkově je třeba v něm vidět především projev teologicky oprávněného a vítaného obnoveného pohledu na základní povahu a roli bohoslužby v životě církve. VP pozbývá charakteru výlučné, na výjimečné příležitosti omezené, případně jen úzkému okruhu oprávněných komunikantů vyhrazené slavnosti a stává se opět ústrojnou součástí evangelické (křesťanské) bohoslužby. Bývá slavena častěji, někde opět každou neděli. V této situaci přirozeně vyvstává potřeba formulovat, čím vlastně VP v životě církve je a komu je určena – kdo k ní smí být připuštěn či pozván. Tyto dvě otázky spolu navzájem úzce souvisejí.

V rámci rozhovorů o vzájemném sblížení v tzv. Leuenberské konkordii, k níž se přihlásila také ČCE, dospěly evropské evangelické církve ke společné formulaci o VP, která ve zdařilé stručnosti postihuje to, co lze povědět na základě svědectví Písma, a překonává rozdělení, které v této věci mezi reformačními církvemi zelo po staletí:

Ve večeři Páně vzkříšený Ježíš Kristus dává sám sebe ve svém těle a své krvi, jež byly vydány za všechny, skrze slovo svého zaslíbení s chlebem a vínem. Poskytuje nám tak odpuštění hříchů a osvobozuje nás k novému životu z víry. Dává nám znovu zakusit, že jsme údy jeho těla. Sílí nás ke službě lidem.

Když slavíme večeři Páně, zvětujeme Kristovu smrt, skrze kterou Bůh smířil svět se sebou. Vyznáváme, že vzkříšený Pán je mezi námi přítomen. V radosti, že Pán přišel k nám, očekáváme jeho příchod ve slávě. (Leuenberská konkordie, 15–16)

Klíčová je zde první věta: „Ve večeři Páně vzkříšený Ježíš Kristus *dává sám sebe* ve svém těle a své krvi...“ V souhlasu s biblickým svědectvím vyjadřuje, že VP je děním, jehož vlastním subjektem není slavící církev, nýbrž sám vzkříšený Pán. On je zde zároveň hostitelem i darem, který je udílen a přijímán. Na tom je založena „účinnost“ svátosti – působení VP spočívá ve schopnosti Vzkříšeného sama sebe jejím prostřednictvím sdělit/darovat přijímajícím. Církev se svým jednáním k tomuto Kristovu jednání vztahuje a na ně odkazuje („zvětujeme ... vyznáváme ... očekáváme“). Tomu musí být také podřízena každá úvaha o tom, komu je VP určena, kdo se jejího slavení smí právoplatně účastnit.

2. Podmínky účasti u VP

2.1. Řeč o podmínkách účasti u VP nesmí zastínit základní povahu VP jako *daru*, která je zakotvena v samém jádru jednání, které Ježíš Kristus zvolil jako připomínku a zviditelnění své přítomnosti uprostřed církve. Tímto jednáním je rozdělení chleba a vína – pokrmu a nápoje, tedy zcela elementární dění zasahující samu existenci lidského života.

Z Ježíšova jednání při Poslední večeři, jež se stala základem povelikonočního slavení VP v církvi, ani při jiných stolováních, které této poslední večeři s učedníky předcházely jako charakteristický rys Ježíšova veřejného působení, nelze přímo žádné podmínky ohledně účastníků odvodit. Nepřímo snad jedinou.

Ježíšova setkání s lidmi sotva kdy připouštějí roli nezúčastněných pozorovatelů a nezávazných ochutnavačů. Inkluzivita společenství, které vytvářel, nemá nic společného s nerozlišující neutralitou. Ježíš usiluje o to, aby lidi získal pro „království Boží“, a to v jeho pohledu znamená radikální obrat v životě. To, co Ježíš přináší, může přijmout v zásadě každý, podmínkou však zůstává, aby skutečně přijal, co je dááno a jak je to dááno. Na tento zřetelný rys Ježíšova působení se může legitimně odvolat zřejmě dosti časně ustálená praxe církve, podle níž je VP společenství *pokřtěných*.

Neznamená to, že by VP nemohlo být za žádných okolností poslouženo nepokřtěnému, ale takovou situaci je třeba považovat za výjimečnou. Pravidlo je možno formulovat negativně: účast na VP se neslučuje s odmítáním či odkládáním křtu. Kdo touží po účasti na Kristu u jeho stolu, nemůže nestát o účast na Kristu, kterou stvrzuje křest. Uplatněním podmínky křtu se do slavení VP nezavádí nemístná výlučnost, neboť křest je zásadně přístupný každému, kdo o něj stojí. Vyjadřuje se tím však, že VP a její dary nejsou nezávazným děním.

2.2. Úvahy o podmínkách účasti u VP se tradičně odvozují zejména z pokynů a varování, jimiž se apoštol Pavel vyjádřil k nepořádkům při slavení VP v Korintě (1K 11,27–29):

²⁷A tak: kdo by jedl ten chléb či pil kalich Páně nehodně, bude odpovědný za tělo a krev Páně. ²⁸Ať tedy každý člověk sám sebe zkoumá a tak ať jí z toho chleba a pije z toho kalicha. ²⁹Kdo pak jí a pije, jí a pije si soud, jestliže nerozlišuje tělo...

Některé tradiční výklady však při pečlivém čtení apoštolových slov neobstojí. Výpověď o jedení a pití *nehodně* je sotva možno chápat ve smyslu nedostatečné (mravní) dispozice přijímajícího. Termín spíše označuje *způsob* přijímání, který není přiměřený základní povaze VP, a to zřejmě především tomu, že jde o společenství určené Kristovým sebevydáním. Tímto směrem ukazuje předcházející apoštolova výtku, že to, co se děje v Korintě, „není jedení hodu Páně“, a to především proto ne, že si tam každý hledí „svého jídla“ (1K 11,20n). Výzvou k *sebezkoumání* pak Pavel zřejmě míří k tomu, že pravou účast u VP nemůže posuzovat žádná vnější autorita, nýbrž že k ní je třeba postoje vnitřní pokory, kterou není možno nijak zvnějšku vynutit ani kontrolovat (sr. Ga 6,4; 2K 13,5). *Rozlišení těla* pak pravděpodobně neznamená schopnost rozlišit mezi sakramentálním a profánním pokrmem, jak tradičně vykládáno. Není tu totiž řeč o pokrmu či nápoji, nýbrž právě o „těle“, patrně těle „Páně“ (jak doplňují některé řecké rukopisy). Tento termín má v Pavlově řeči dvojnásobný význam – může označovat také společenství církve. Jde tu tedy nejspíše o to, co apoštol vykládá hned na počátku oddílu věnovaného VP (1K 10,16n):

Kalich dobrořečení, kterému dobrořečíme, zdali není společenství krve Kristovy? Chléb, který lámeme, zdali není *společenství těla* Kristova? Protože je jeden chléb, *jsme mnozí jedním tělem*, vždyť všichni máme účast na tom jednom chlebu.

Podle Pavla je tedy přiměřeným takový způsob přijímání VP, při němž každý účastník posuzuje nikoli druhé, nýbrž sám sebe a soustřeďuje svou pozornost ke Kristu jako Pánu, dárci i daru tohoto stolování, a tedy také k tomu, že se tímto stolováním vytváří jedinečné společenství, jehož realita by neměla být popírána žádným sobectvím. O požadované *úrovni* přijímajících, ať mravní či mentální, tu není řeč.

3. Děti u VP

3.1. K závěru, že je zásadně dobře možné, aby se VP plně účastnily pokřtěné děti ještě před tím, než projdou konfirmační přípravou a konfirmací, vede několik závažných věcných důvodů.

3.1.1. Především jde o logický důsledek rozhodnutí křtít nemluvňata. Považujeme-li křest nemluvňat za plnohodnotný, bez nutnosti jeho pozdějšího doplňování, není sice nutno automaticky nemluvňatům sloužit VP, ale je velmi obtížné odeprít VP těm pokřtěným, kteří o účast na ní projeví zájem. Takové odpirání by vedlo k pojetí dvojího členství v církvi, což je obtížně biblicky zdůvodnitelné. To, co zde bylo řečeno o základní povaze VP, velmi ztěžuje představu jakékoli skupiny uvnitř církve, která by byla z účasti na VP apriorně vyloučena – např. z důvodu nedostatečné vyspělosti.

3.1.2. Úvaha o tom, jaké mají děti místo v Božím lidu a jeho bohoslužbách, vede celkem přirozeně do Starého zákona, jehož texty díky většímu časovému rozpětí lépe odrážejí život již ustáleného a svou dějinnou existenci utvářejícího společenství. Na to, že se děti účastnily bohoslužebných slavností a že při tomto slavení měly specifickou roli, lze usuzovat např. z instrukce pro slavení paschálního Hodu beránka (Ex 12,26n): „synové“ svojí otázkou po smyslu prožívaného dění dávají podnět k recitaci klíčového vyznání, a tak jsou (spolu s ostatními slavicími) uváděni do tradice víry; katechetický rozměr je považován za

ústrojnou součástí slavnosti.

3.1.3. Tento starozákonní model pozoruhodně koresponduje s poznatky novodobé pedagogiky: děti se velmi účinně a přirozeně učí participativně, „zacvičováním“. To, co funguje v jiných oblastech života církve, do něhož děti svojí účastí postupně vrůstají – tímto způsobem se například učí modlitbě – lze oprávněně uplatnit i na svátostný život.

3.2. Důvody, které bývají uváděny *proti účasti dětí na VP před konfirmací*, jsou zpravidla *praktického rázu*:

3.2.1. Tím, že konfirmace ztratí roli přípuštění k VP (admise), bude ještě oslabeno její již tak dost slabé postavení, zmizí závažný důvod pro účast v konfirmační přípravě.

3.2.2. Nebude-li admisi konfirmace, jak jinak stanovit termín, kdy k účasti na VP pozvat? Tradiční model má tu výhodu, že vytváří řád, který na cestě od křtu ke společenství VP děti vede. Nějakého standardního termínu, kdy je obvyklé k VP pozvat, bude asi vždy třeba.

3.2.3. Důraz na to, že svátostné dění při VP je účinné jedině mocí Kristovou, se může zvrátit v magické pojetí obřadu působícího nezávisle na lidské účasti.

3.2.4. Přijímání vína nezletilými je v rozporu se zásadou, že se jim nesmí podávat alkohol.

3.3. Pro rozhodování v konkrétních případech je důležité *rozlišit mezi pozváním a přípuštěním (admisi)* k účasti na VP: je něco jiného, ptáme-li se, koho je záhodno k účasti na VP pozvat (vyzvat), a opět něco jiného, ptáme-li se, zda tomu, kdo již sám o účast projevili zájem (požádal o ni), tuto účast umožníme, nebo ne.

Vycházíme-li z toho, že vlastním Pánem a hostitelem u VP je Ježíš Kristus sám, je zřejmé, že jemu jedinému přísluší právo zvat účastníky k tomuto hostu. Otázkou je jen, jakým způsobem se toto pozvání k člověku dostane. Pastýřskou starostí církve je, aby se dostalo pokud možno ke všem, kdo je mají slyšet. Zde *konfirmace* může zůstat standardní příležitostí, aby pozvání bylo vysloveno těm, kdo je dosud nepřijali jiným způsobem. Toto pojetí může poněkud uvolnit tlak samozřejmého očekávání, že pozvání bude přijato, které je s konfirmací pojato jako admise tradičně spojeno.

Církev však nemůže a nesmí vylučovat možnost, že někdo ono Kristovo pozvání zaslechne ze zvěstovaného evangelia dříve, než přijde toto formální pozvání církve, a sám o účast u Kristova stolu požádá. Zde je třeba rozhodnout o admisi („přípuštění“). V takovém případě je však možno posuzovat jen to, zda se lze domnívat, že pohnutkou k žádosti bylo skutečně pozvání vyslechnuté z Kristova evangelia a nikoli motivy, které by VP znevážily.

Obecně je dobře mít na paměti: *to, co je přípustné, nemusí být ještě uplatňováno plošně pro všechny – a to, co není obecnou praxí všech, ještě nemusí být nepřípustné.*

3.4. Pokud jde o *vztah konfirmace a VP*, pojetí konfirmace jako admise působí neblaze jak na chápání VP, tak i na konfirmaci samu. Pojetí VP je pokřiveno tam, kde se zdá, že platná účast na ní je podmíněna správným porozuměním – k čemuž podmínění konfirmací nutně vede. Konfirmace je ochuzována tam, kde jsou z ní – třeba právě kvůli uvedenému nebezpečí – odsouvány katechetické prvky a na jejich úkor je zdůrazňován její (sám o sobě také legitimní) vyznavačský charakter.

Bude lépe podřet reformační pojetí konfirmace jakožto postbaptismální katechese, která je tou základní pomocí, již církev může svým členům k utvrzení a posílení jejich víry poskytnout, ale *nečinit ji podmínkou plné účasti* na životě církve.

Jak už bylo uvedeno, konfirmace, i když nebude admisi, může zůstat standardní příležitostí k *pozvání* k VP.

3.5. Obava z *magického chápání VP* sotva může být argumentem pro vylučování nedostatečně poučených či nedostatečně chápacích od této svátosti. Zápas o to, jak pochopit a vyjádřit smysl svátostného dění, které plně spočívá v lidmi nedisponovatelné moci Boží, a přece nikoli nezávisle na zúčastněných lidech, je úkolem zvěstování a katechese obecně a trvale.

Podobně poukaz na *alkohol* neváží příliš mnoho. Jednak platí i vůči některým konfirmovaným komunikantům (mladším 18 let), jednak množství vína při přijímání VP vypité je zanedbatelné. Rozhodující slovo v této věci přísluší rodičům.

4. Praktická doporučení

4.1. Z toho, co bylo řečeno, vyplývá, že pokřtěné děti se VP účastnit *mohou a mají*. Účast dětí u VP ovšem nemusí vždy hned být plnou účastí spočívající v přijímání chleba a vína. Teologicky i pedagogicky

nejpřiměřenějším je model *postupného vrůstání* do společenství církve, jemuž odpovídá vícero stádií této účasti.

4.1.1. Děti by především měly být vysluhování VP *přítomny*. To lze doporučit obecně – sborům všech tradic a pro děti od nejranějšího věku. Takto přítomny (tj. spolu s přijímajícími rodiči, prarodiči či jinými blízkými) mohou být u VP i děti dosud nepokřtěné. Tuto přítomnost je vhodné doprovodit *požehnáním*, které dětem udělí vysluhující resp. předsedající kazatel.

4.1.2. Jakýmsi předstupněm vlastního přijímání může být *sdílení přijímaných darů* – většinou chleba – s rodiči (či jinými blízkými, s nimiž se dítě VP účastní): dospělý se s dítětem rozdělí o sousto, které sám přijal. Tento způsob je přiměřený ještě ne zcela samostatné účasti dítěte ve společenství církve, kam je přiváděno svými blízkými.

Zavedení této možnosti pro pokřtěné děti by mělo projednat staršovstvo, následně by mělo být ve sboru obecně zveřejněno. Konkrétní rozhodnutí, zda a od kdy se takto s dětmi o přijímané dary VP sdílet, by mělo být ponecháno na rodičích (resp. jiných zástupcích dítěte).

4.1.3. Dětem, které o to požádají, je možno VP *podávat v plné podobě* chleba i vína. Žádostí dítěte nebo jeho zástupců by se mělo v pastýřské odpovědnosti zabývat staršovstvo. Žádající dítě by mělo být k přijímání připraveno, tak aby jemu i ostatním bylo zřejmé, že jde o účast na Kristu.

Přesnější podmínky (věkovou hranici, náplň přípravy) nelze obecně stanovit – to je třeba ponechat na moudrosti i odpovědnosti kazatele, staršovstva i zástupců dítěte. Jistá spodní věková hranice je tu dána tím, že by mělo jít o vlastní žádost dítěte (byť třeba podanou prostřednictvím rodičů či jiných zástupců).

4.1.4. Pokud někdo o účast při VP sám nepožádá, měl by být v určitém věku *pozván*. Vhodnou příležitostí k takovému pozvání zůstává *confirmace*.

4.1.5. Jinou příležitostí, kdy je záhodno pozvání k VP vyslovit, je *křest* konaný na vlastní žádost křtěnce, a to i v případě, že jde o dítě v předkonfirmačním věku.

4.2. *Podmínku křtu* pro účast u VP je záhodno zachovat. Vyjádří-li někdo nepokřtěný touhu po účasti u VP, je třeba to chápat jako žádost o křest a v tomto smyslu s žadatelem jednat.

4.3. Je *úkol*em staršovstva pečovat o to, aby způsob slavení VP, jeho místo v celém životě sboru, vyjadřovaly, co vyjadřovat mají – aby souvislost s „tělem Kristovým“ byla patrná a zřejmá všem. Staršovstvu zároveň přísluší rozhodovat o tom, kdo se – v rámci stanoveném církevními řády – může účastnit VP. To se týká i dětí před konfirmací.

Staršovstvo má tedy právo i povinnost se otázkami účasti dětí na VP, tam kde se ve sboru objeví, zabývat.

4.4. Tak jako v jiných věcech týkajících se dětí, hrají i zde důležitou roli *rodiče* nebo jiní blízcí dětí, které si přejí účastnit se VP. Nelze vyloučit, že dítě vyjadřuje své přání pod jejich vlivem, na druhé straně však právě rodiče jsou dítěti nejbližší a mohou vyzorovat jeho autentickou touhu.

5. Návrh na úpravu řádů

5.1. Církevní řády ČCE nikde možnost účasti dětí na VP v předkonfirmačním věku nevyklučují. Jelikož však jde o citlivou otázku, bylo by dobře zasadit do nich výslovnou zmínku o této věci.

Návrhy usnesení:

SR předkládá synodu k rozhodnutí tyto návrhy usnesení:

1. *Synod ukládá synodní radě, aby rozeslala do sborů teologické stanovisko „Účast dětí na Večeři Páně“ z tisku č. 18/7 jako podklad pro odpovědné rozhodování staršovstev a sborových shromáždění o účasti pokřtěných dětí při večeři Páně.*

2. *Synod usnáší změnu Řádu sborového života takto:*

Do ŘSŽ čl. 1 se vkládá nový odstavec 14 v tomto znění:

14. *Večeři Páně mohou přijímat také pokřtěné děti, které samy nebo prostřednictvím rodičů vyjádří svou víru a touhu po obecnství Kristova stolu. Pokud večeři Páně nepřijímají, je vhodné, aby děti byly v obecnství Kristova stolu alespoň přítomny. Staršovstvo seznámí členy sboru s konkrétním postupem, podle kterého mohou pokřtěné děti přijímat večeři Páně.*